

'Man skal ha' styr på sine ting!'

"Lige inden vi tager trippet, når vi har fundet et godt sted at være i skoven, tager vi alle sammen vores telefoner frem og tjekker tiden, og så slukker vi dem, siger: 'GO!' og så er vi i gang".

AF NIELS LØPPENTHIN

En 20-årig mand, Bo, har fortalt mig sin historie om sit brug af rusmidler. Jeg gennemførte et semi-struktureret interview af ca. 2 timers varighed med ham, hvor han fortalte åbent, beredvilligt og detaljeret om sit brug af stoffer. Han er fra København, er student og arbejder p.t. på en cafe. Han spiller musik, har en ikke-stofbrugende kæreste og bor hjemme hos sine forældre.

Han fortalte, at han har eksperimenteret med forskellige stoffer som kokain, MDMA, hash, alko-

hol, LSD, 25i og svampe. Dette har stået på i ca. fem år, men i de sidste godt to år er han angiveligt blevet mere bevidst om sit brug, og hvad han vil med det. Han tager LSD omtrent hver 2.-3. måned sammen med hash. Derudover drikker han 'almindeligt', hvilket vil sige 4-5 genstande om ugen og bingedrikker 1-2 gange om måneden, hvor han typisk drikker 10 øl plus nogle shots. Han ryger hash ved sjældne lejligheder, ca. en gang om måneden.

Han tager aldrig LSD alene. De er en fast gruppe på 3-4 unge mænd, som planlægger et trip nøje. De tager f.eks. til et sommerhus i en weekend, hvor de

tripper om lørdagen. De lægger vægt på at passe godt på sig selv og hinanden undervejs. Der er ikke andre stoffer involveret i gruppen, når de tripper, ud over at de 'spæder op' med joints et par gange i løbet af et trip. I den følgende analyse og diskussion beskriver og eksemplificerer jeg Bos rusmiddelbrug mere detaljeret.

I en nærmere analyse af Bos rusmiddelbrug vil jeg karakterisere bruget som rekreativt brug (Dance & Mugford). Han tager LSD sjældent og ryger stort set kun hash i denne forbindelse modsat tidligere, hvor han røg flere gange om ugen. Han syntes på et tidspunkt, at han tog for mange stoffer, men mener, at han nu har fundet sit leje. Han ser ikke sig selv som misbruger på nogen måde og mener ikke, at det går ud over noget i hans hverdag, faktisk tværtimod. Han tager stoffet af flere grunde:

Bo: *Altså, dels er der selve trippet, som er spændende, smukt og bevidsthedsudvidende, ligesom en fantastisk film. Tankestrukturen brydes helt op, og helt nye rum åbnes. Og så er der jo minderne om det i tiden efter. Altså det at tænke tilbage på en bestemt tanke eller følelse eller billede – måden, solen skinnede igennem bladene på et træ og sådan noget. Nogle gange kan jeg se skønheden i ting, som jeg ikke rigtig så før. Og så er der noget andet, altså, jeg føler faktisk, at jeg er blevet et bedre menneske. Det er måske lidt store ord, men jeg synes, jeg er blevet et menneske, som jeg er gladere for at være.*

Glæden ved stoffet beskrives af flere som et væsentlig drive i stofbrug (Hunt & Evans samt Mugford). Det samme gør sig gældende for Bo, men der er mere i det end blot simpel glæde. Han føler, at han har ændret sig til et bedre menneske, også når han ikke tripper. De positive egenskaber, der forbliver i en, efter at rusen er væk, beskriver Hunts og Evans også i artiklen *The Great Unmentionable* om unge på ecstasy. Men til forskel fra ecstasybrugerne i dansemiljøet har Bo den bevidsthedsudvidende dimension med, og den er blivende. Wolfson beskriver også oplevelsen af en blivende 'højere bevidsthed' efter indtagelse af psykedelika.

Rusen, ritualerne og fællesskabet

Bo: *Vi har jo dels alle de ting, vi gør med morgenmad, pakning og forberedelser. Lige inden vi tager trippet, når vi har fundet et godt sted at være i skoven, tager vi alle sammen vores telefoner frem og tjekker tiden, og så slukker*

vi dem, siger: 'GO!' og så er vi i gang. Og så har vi en vandflaske, vi tager frem efter at have trippet. Vi kalder det 'at flaske'. Det går bare ud på, at vi fylder en flaske halvt med vand, som vi kaster til hinanden. Men vi griber den ikke bare; vi griber den i dens bane, som vi så følger i sir-lige mønstre og kaster den videre i en ny bane. Det er helt fast, at vi gør det, hver gang vi tripper. Og også, hvornår vi gør det. Det er megagrineren, og vi bliver nærmest ét med hinanden.

Ritualer omkring stofbrug/beruselse beskrives af Van Gennepe (i Beccaria og Sande) og indeholder tre faser, som alle markerer en overgang til noget andet. Den grundige forberedelse, gruppen foretager, pakning af vigtige ting osv., kan sammenlignes med *separationssfasen* (den synkronne slukning af mobiltelefonerne er næsten ceremoniel). Når de tager trippet og 'overgiver sig' er de i *liminalfasen*, og når de 'flasker', tripper m.v., er *inkorporationsfasen* indtrådt.

Begreber som *framing* og *keying* er også tydelige i denne case (Gusfield). En lille plet i skoven bliver pludselig rammen om et trip, ved at man lægger et tæppe frem, forbereder sig osv., og skoven er omdannet til en 'russcene'. *Keying* sker her, når mobiltelefonerne slukkes, og der bliver sagt 'Go'.

Årsagen til, at Bo tager stofferne, er som nævnt rekreative. Men det er ikke kun hyggen ved at tage stoffet eller en lille rus, han er ude efter.

Bo: *Jeg kan godt drikke en øl eller en sjælden gang ryge en joint, men med stofferne skal der være et formål. Det skal give mig en seriøs oplevelse, der er værd at have. Jeg tager LSD, når jeg vil væk på trip og over i en anden virkelighed.*

Det specifikke mål *at blive væk* kan til en vis grad sammenlignes med beskrivelsen af unge nordmænd og italienere (Beccaria og Sande), som trods forskelligheder i adfærd og ritualer går efter *fuldskaben* – *det at blive væk*.

Beruselsen er altså tydeligt målet - eller rettere: Det er *tilstanden*, der er målet. En tilstand, hvor dagligdagen og den almindelige måde at tænke på for en tid er væk og afløst af en midlertidig lykkefølelse. Er tilstanden/beruselsen det vigtigste, kommer fællesskabet lige bagefter. Bo beskriver det lykkelige i flaskelegen som uløseligt forbundet med fællesskabet og tendensen til sammensmeltning. Fællesskabsfølelsen bliver også eksponeret af ecstasybrugere (Hunt & Evans), men hvor flere af dansescenens aktører

beskriver en følelse af 'kærlighed' til alle de andre (ukendte) dansere omkring sig og at ecstasyen bidrager til nedbrydelse af barrierer som følge af generthed og lignende, befæster og styrker LSD-brugerne deres venskab og fællesskab på trippet. Tilstedeværelsen af ukendte mennesker undgås netop helt bevidst ved, at settingen, der vælges, er en skov eller et andet øde naturområde. Bo siger således om forholdet til de andre i gruppen og andre mennesker i øvrigt:

Bo: *Vi er kommet tættere på hinanden, efter at vi er begyndt på at trippe. Når vi er på trip, er fællesskabet helt vildt vigtigt, og det er mindst lige så vigtigt, at vi samtidig undgår at ryge ind i alle mulige andre mennesker.*

For Bo og hans gruppe er der næppe tale om en

kollektiv effervesens, som kan beskrives som en euforisk lykkefølelse i store menneskemængder, idet selve flok-elementet jo er fraværende, men mere end den fysiske flokfølelse, som er centralt for effervesens, er *identiteten* som gruppe i fokus, omend gruppen her er lille (Michaels et al).

Samfundssynet vs. Bos syn på LSD/stoffer

Det rekreative stofbrug, som Bo og hans venner praktiserer, bekræftes ikke i det officielle syn på farligheden af LSD. Ganske vist er LSD ikke øverst på listen over farlige stoffer generelt, men stoffet vurderes at være blandt de allerfarligste i forhold til at udvikle sindssygdom/psykoser (Sundhedsstyrelsen/Stofinfo).

Derudover vurderes stoffet at kunne udløse selvmord og dødsulykker og kan give kraftige bad trips.

Bo: *Altså, skrækbilleder fra psykiatriske afdelinger med folk, der er blevet sindssyge af at tage LSD, er bare slet ikke noget, jeg har kendt til eller hørt om fra nogen af alle dem, jeg kender... jeg mener... det har slet ikke noget med vores oplevelser at gøre. Jeg tror rigtig meget på, at de, som det går galt for, er dem, som ikke har forberedt sig ordentligt og tager stoffer i situationer, der er ude af det vanlige. Altså, man skal kun tage LSD sammen med nogen, der kender til stoffet, fordi det er en stor og meget forvirrende oplevelse på mange måder, ikke? (griner). Hele ideen er, at der skal være en basistryghed, altså, at man er et sted, hvor man kender hinanden og ved, hvad vi kan forvente af hinanden... man skal ha' styr på sine ting. Alle eksempler, jeg har hørt om, der er gået galt, er fordi de ikke har styr på noget, har taget en for stor dosis, været et sted, som ikke var rart eller bare ikke har været i stand til at planlægge noget som helst.*

De meget forskellige udlægninger er så at sige afhængige af øjet, der ser. Bos perspektiv er det selvoplevede (plus erfaringer fra venner og venners venner). Sundhedsstyrelsens fokus er - ligesom det

øvrige officielle Danmarks fokus - på, hvad der *kan* gå galt. Hele formålet er at mindske og forsinke (om ikke fjerne) lysten og motivationen til at starte på at bruge stoffer (Kampen mod Narko). Af Sundhedsstyrelsens Stofinfo fremgår det, at 'forskellige stoffer giver risiko for alvorlige skader (...) men det er umuligt at sige noget om, hvem der bliver ramt hvornår'. Bo og de unge beskriver imidlertid, at man rent faktisk *har* mulighed for at forebygge og påvirke situationen. Dette fænomen ses også i Beckers klassiske beskrivelse af omgivelsernes betydning for den subjektive oplevelse og stoffets virkning på individet, samt hvordan unge hashrygere kan profitere af mere erfarne hjælpere (Becker). Det miljø, man tager stofferne i - den setting, der danner rammen - har stor betydning for den oplevelse, der bliver resultatet af rusen (Faupel et al).

Becker vurderer endvidere, at den omsorgsfulde hjælp fra mere erfarne hashbrugere til novicerne, som derved kunne få minimeret risikoen for dårlige oplevelser, ville være ønskelig, men vanskeligt gennemførlig for LSD-brugere. Ikke desto mindre er det reelt netop sådan en adfærd, Bo og vennerne har praktiseret.

Ligesom samfundssynet på LSD's farlighed står i kontrast til gruppens syn på stoffet, er en lang række sociologiske og psykologiske for slet ikke at tale om biologiske forklaringer og teorier om, hvad der får unge til at tage stoffer, stærkt udfordret. De har i større eller mindre grad alle deres fokus på, at individet er i klemme. Det gælder eksempelvis teorier som *social learning*, hvor katalysatoren typisk er socialt ringe forhold eller gruppepres, og Mertons afvigelsesteori og dens senere fortolkninger om personers tilbøjelighed til at afvige (=tage stoffer), når man ikke kan leve op til samfundets krav og forventninger (Faupel et al).

Derimod synes *rational choice*-teoriene relevante i denne sammenhæng. Ingen i gruppen er belastet i nogen nævneværdig grad (de er studenter, er i arbejde, har ikke-stofbrugende venner osv.), men har *valgt* at eksperimentere med forskellige rusmidler. Relevante er også de såkaldte *naturteorier*, der hævder, at mennesket har en iboende, normal trang til indimellem at ændre bevidstheden - analogt med sult eller sexualdrift (Weil). De tidligste naturteorier blev brugt i en streng moralsk sammenhæng og var kædet sammen med en samfundsmæssig fordømmelse af rusmidlernes farer, men i dag indeholder naturteoriene ikke den negative fordømmelse. Da denne drift ligger i alle menneskers 'natur', adskiller teorien sig i øvrigt fra de biologiske teorier, som netop fremhæver, at nogle mennesker er 'syge' og andre ikke (Faupel et al).

Rusmiddelhistorier og kontrolleret kontroltab

Bo fortæller om en situation, hvor alting gik helt galt for nogle i gruppen (ikke Bo selv):

Bo: *Vi har nogle historier, som vi vender tilbage til igen og igen. Altså Thomas og Emil sad i en lejlighed og havde taget 25i. De havde taget to 'mærker' og var jo altså i forvejen i en sammenhæng, der ikke var fed. De tog to mærker efter ca. to-tre timer igen. Så kom Ib. Og så blev de enige om, at Ib også skulle prøve, og for at være 'samme sted' som dem skulle han så tage to mærker også. Men det er jo slet ikke sådan, det fungerer. Hvis man tager et mærke og så senere tager et til, så bliver trippet ikke forstærket 'dobbel op', men bare forlænget. Derimod hvis man tager to mærker med det samme, så får man en dobbelt så kraftig rus, og det var det, Ib gjorde. Så lejligheden blev lige pludselig meget ubehagelig at være i for ham. Altså så han løb ud på gaden i underbukser, og Thomas løb så efter ham. Han*

vurderede ret hurtigt, at han ikke turde tage ansvar for ham og ringede til politiet. Da de kom, spurgte de Thomas om, hvad der var sket, hvorefter begge blev lagt i håndjern og taget med. De tilbragte hele natten i detentionen. Det var megavæmmeligt, især for Ib. Det var et eksempel på en dårligt planlagt tur og en fuldstændig forfejlet dosering. Og det kan vi godt i dag sidde og grine lidt af.

Historier om rusmiddelbrug tjener flere formål (Tutenges & Rod). Denne oplevelse var voldsom på flere måder (både at have det meget skidt og blive frihedsberøvet oveni), og ved at fortælle historien igen og igen bearbejder de hændelsen og kommer dermed til bedre at forstå den og ikke mindst forholde sig til den. De bekræfter også qua fortællingen, hvad der er hensigtsmæssigt og ikke hensigtsmæssigt. Fortid, nutid og fremtid kædes dermed fint sammen, da de tager erfaringerne med sig qua italesættelsen (= vi gjorde noget dumt, vi er blevet klogere, og fremover handler vi anderledes). Historien om den fælles oplevelse styrker også identitet og sammenhold i gruppen (= vi hjælper hinanden, vi holder sammen). Han bekræfter med bemærkningen om, at de i forvejen var 'i en situation, der ikke var fed', at LSD ikke bør tages på et utrygt sted, ligesom der er læring om størrelse af dosis, hyppighed af indtag og den efterfølgende virkning i citaterne om, at de havde taget to mærker og nogle timer efter tager to mere efterfulgt af forklaringen om, hvad der så skete.

Tilbage i historien har man haft forskellige syn på rusmidler og deres farlighed. Ikke mindst det syn på rusens skader, som afholdsbevægelserne i USA og dele af Europa har været eksponent for, er - trods flere modifikationer og ændringer i synet på årsagerne til f.eks. afhængighed - fortsat relativt stærkt rodfæstet i den vestlige verden trods dens oprindelige udgangspunkt alene i alkohol (Levine). Afholdsbevægelsernes fokus på det 'farlige kontroltab' (Levine) havde kun ét svar: total afholdenhed. Når der således ikke er et rum for alternative fremstillinger, er nærværende case ikke tilstrækkelig interessant for sundhedsmyndigheder, forebyggelsesinitiativer i skoler, hos politiet og blandt ledende politikere.

Det, som Bos gruppe præsterer, er nok et kontroltab. Men samtidig også et kontrolleret et af slagsen. Gruppen ønsker et totalt scenskift fra hverdagen, men har ingen ønsker om ikke at komme tilbage. Hver

ting til sin tid. Man planlægger omhyggeligt, pakker nødvendige ting hjemmefra, har spist tilstrækkeligt, har vand og frugt med og har sat tid af bagefter til at returnere til hverdagslivet med fornyet energi. Samme mønster er set blandt unge bingedrukkere i England, som 'planlagde' deres kontroltab med henblik på at minimere diverse risici og ubehageligheder og med det klare formål, at kontroltabet var tidsafgrænset, så hverdagspligterne kunne opretholdes (Measheam & Brain).

Perspektivering

Aktørerne i denne case tilhører en lille subkultur, hvor LSD og de oplevelser, bruget fører med sig, er omdrejningspunktet. LSD er meget lidt udbredt (Sundhedsstyrelsen), idet det officielle skøn er, at ca. 1 pct. af befolkningen tager stoffet. Der beslaglægges meget små mængder i forhold til andre stoffer, men antallet af doser og beslaglæggelser har dog været i stigning de senere år (Rigspolitiet). Der er altså næppe tale om en større trend, selvom der ses tendenser til, at valg af stoffer skifter i forskellige årtier, og netop psykedelika, som var populært i 60'erne, er måske ved at få en renaissance (Measham & Brain).

Psykedelika fylder ikke meget i den offentlige debat (som rusmiddel), men psykedeliske stoffer fremgår fortsat af den stadigt voksende officielle liste over illegale rusmidler og indgår således i 'det, vi kæmper mod' som samfund. Dette uagtet, at et givent stofs egenskaber er afhængige af en række andre faktorer end blot dets kemiske sammensætning.

Der kunne sandsynligvis reddes liv og forhindres en lang række ulykker, hvis sundhedsmyndighederne lavede guidelines for fornuftig omgang med stoffer. Vi vil gerne have, at vores unge lærer færdselsregler for at kunne navigere i trafikken, som vi ved er livsfarlig. Hvorfor gælder dette ikke for stofbrug? Mens skiftende regeringer holder fast i den grundlæggende linje om en nul-tolerance over for illegale stoffer, fortsætter diverse subkulturelle aktører deres adfærd. Samfundsmæssigt er det svært at få øje på det skadelige

element i det rekreative brug, som det udfolder sig i casen her; de påfører tilsyneladende ikke sig selv og deres nærmeste nogen skader - og tilsvarende samfundsmæssigt. Prisen på et trip er 80 kroner, og Bo køber altid på nettet - anonymt og leveret i pakker til nærmeste posthus (så Bo og hans venner figurerer næppe i de officielle tal over, hvor mange, der bruger LSD). Nettet guider ham i forhold til pris, kvalitet og leveringstid via brugeranmeldelser. Han har aldrig begået noget kriminelt med henblik på at finansiere sit stofbrug. Han synes, det er beskæmmende, at det, de praktiserer sammen, er ulovligt, men det gør i sig selv ikke selv den ringeste forskel i hans indstilling.

Bo: *En dag vil det officielle Danmark måske anerkende os - indtil det sker, gør vi bare, som vi plejer.* ■

LITTERATUR

- Weil, A (1986): *The Natural Mind: A New Way of Looking at Drugs and the Higher Consciousness*. Boston: Houghton-Mifflin.
- Dance, P. and Mugford, S. (1992): *The St. Oswald's Day Celebrations: 'Carnival' Versus 'Sobriety' in an Australian Drug Enthusiast Group*, Journal of Drug Issues 22(3).
- Hunt, G.P and Evans, K. (2008): *'The great unmentionable': Exploring the pleasures and benefits of ecstasy from the perspectives of drug users*, Drugs: education, prevention and policy, 15(4).
- Wolfson, Phil. (2011): *Psychedelics, Spirituality, and Transformation*. Tikkun 26(1).
- Beccaria, F & Sande, A. (2003): *Drinking games and rite of life projects: A social comparison of the meaning and functions of young people's use of alcohol during the rite of passage to adulthood in Italy and Norway*. Young 11 (2).
- Gusfield J. R. (2003 [1987]): *Passage to play: rituals of drinking time in American society*. In: Douglas M. (ed.): *Constructive Drinking Perspectives on drink from anthropology*, London: Routledge.
- Michaels, A., Wulf, C. (Eds.) (2011): *Emotions in Rituals*. London: Routledge.
- Sundhedsstyrelsen (2015): *Stofinfo*, www.sundhedsstyrelsen.dk/stofinfo
- Indenrigs- og sundhedsministeriet (2003): *Kampen mod narko*.
- Becker, H. (1967): *History, Culture and Subjective Experience: an Exploration of the Social Bases of Drug-induced Experiences*. Journal of Health and Social Behavior 8(3).
- Faupel C., Horowitz A., Weaver G, (2010): *The sociology of American drug use*. Oxford: Oxford University Press.
- Weil, A (1986): *The Natural Mind: A New Way of Looking at Drugs and the Higher consciousness*. Boston: Houghton-Mifflin.
- Tutenges, S. and Rod, M. H. (2009): *We got incredibly drunk ... It was damned fun' Drinking stories among Danish youth*, Journal of youth studies 12(4).
- Sundhedsstyrelsen (2015): *Narkotikasituationen i Danmark 2014*.
- Rigspolitiet (2015): *Politiets strategiske analyse*. www.politi.dk/strategiskanalyse
- Measham, F. and Brain, K. (2005): *Binge drinking, British alcohol policy and the new culture of intoxication*, Crime Media Culture 1(3).
- Levine, H.G. (1978): *The Discovery of Addiction: Changing Conceptions of Habitual Drunkenness in America*, Journal of Studies on Alcohol, 15.

Denne artikel bygger på en eksamensopgave om kulturspektiver på *Master i Narkotika- og Alkoholindsatser*, Center for Rusmiddelforskning, School of Business and Social Science, Aarhus Universitet.